

MAKSİM GORKİ

ANA

Çeviri: ERGİN ALTAY

MAKSİM GORKİ

ANA

Mat, Maksim Gorki

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2018, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ, Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3698-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750736988

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

MAKSİM GORKİ

ANA

ROMAN

Rusça aslından çeviren

Ergin Altay

♥can

Maksim Gorki'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yaşanmış Hikâyeler, 1987

Çocukluğum, 2013

İnsanlar Arasında, 2014

Benim Üniversitelerim, 2014

Mujik, 2014

Bozguncu, 2015

MAKSİM GORKİ, 1868'de Rusya'da doğdu. Babasını beş yaşında kaybetti, annesinin yeniden evlenmesi üzerine büyükbabasının yanına gönderildi. Ancak birkaç ay okula gidebildi; sekiz yaşından itibaren çeşitli işlerde çok ağır koşullarda çalışmaya başladı. Böylece Rus işçi sınıfının yaşamını çok yakından tanıdı. Gerçek adı Aleksey Maksimoviç Peşkov yerine Rusçada "acı" anlamına gelen Gorki soyadını aldı. İlk öyküsü *Makar Çudra* (1892) Tiflis'te çalıştığı dönemde yayımlandı. Dergilerde yayımlanan ilk öykülerinin ardından, en iyi öykülerinden sayılan *Yirmi Altı Adam ve Bir Kız*'la (1899) birlikte ünü hızla yayıldı. İlk romanı *Foma'yı* (1899), *Üçler* (1900) izledi. *Ana* (1906) adlı romanını Rus devrimci hareketine adadı. 1902'de *Ayaktakımı Arasında* adlı ünlü oyununu yazdı. "Fırtına Kuşunun Türküsü" adlı şiiri, hem yayımlandığı derginin (*Jizn*) kapatılmasına hem de yazarın tutuklanmasına neden oldu; ancak dış ülkelerden gelen protestoların da etkisiyle Gorki salıverildi. 1905 Devrimi'nde önemli bir rol oynayan Gorki, 1906'da önce ABD'ye gitti, ardından İtalya'da yedi yıl siyasi sürgün olarak yaşadı. 1913'te ülkesine döndü, Rusya'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesine ve 1917'de Bolşeviklerin iktidara gelmesine karşı çıktı. Ancak 1919'dan sonra Lenin hükümetiyle işbirliği içine girdi. 1913-1923 yılları arasında başyapıtı sayılan *Çocukluğum, İnsanlar Arasında ve Benim Üniversitelerim*'den oluşan otobiyografik üçlemesini yayımladı. Devrim sonrası yaşadığı düş kırıklıklarından ötürü 1921-1928 yılları arasında İtalya'da kaldıktan sonra Stalin döneminde Sovyetler Birliği'ne döndü. 1934'te kurulan Sovyet Yazarlar Birliği'nin ilk başkanı oldu.

Toplumcu gerçekçilik olarak adlandırılan edebiyat yaklaşımının ortaya atılmasına katkıda bulundu. Son dönem yapıtlarının hemen hepsinde devrim öncesi yılları ele aldı. 1936'da kuşkulu bir ölümlle Moskova'da hayata veda etti.

ERGİN ALTAY, 1937 Edirne'de doğdu. İlk ve ortaokulu değişik şehirlerde okudu. 1953'te Kuleli Askeri Lisesi'ne girdi. 1956'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Rusça öğretmenliği yaptı. İlk çevirisi, *Akbaba* dergisinde yayımlanan bir Mihail Zoşçenko öyküsüdür. Altay, Rus edebiyatının dünyaca ünlü pek çok klasliğini dilimize kazandırdı. Bunların arasında Puşkin'den *Yüzbaşının Kızı*, Gogol'den *Ölü Canlar*, Tolstoy'dan *Diriliş*, Dostoyevski'den *Suç ve Ceza* ile *Karamazov Kardeşler* gibi unutulmaz başyapıtlar sayılabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Kentin dışındaki işçi mahallesinin üzerinde dumanlı, isli hava her gün fabrikanın düdüğüyle titrer, uğulduydı; bu çağrıya uyanan, uyku sersemliğini üzerlerinden henüz atamamış asık yüzlü insanlar kül rengi küçük evlerinden sokağa ürkmüş tahtakuruları gibi boşalır, sabahın ayaz alacakaranlığında çamurlu sokakta fabrikanın yüksek taş duvarlarına doğru yürürlerdi; fabrikanın duvarlarındaki kare biçiminde onlarca göz vıcık vıcık çamurlu sokağı aydınlatarak işçileri kayıtsız bir özgüvenle beklerdi. Uykulu seslerin hırıltılı bağırışları duyulur, hava kaba küfürlerle dolar, fabrikaya doğru yürüyenlere karşıdan değişik sesler, makinelerin ağır gürültüsü, buhar uğultuları gelirdi. Asık suratlı, dimdik, kapkara bacalar mahallenin üzerinde kalın sopalar gibi yükselirdi.

Akşamları, gün batarken, mahalledeki evlerin pencerelerinde güneşin solgun kızıl ışınları yansırken, fabrika, insanları taş bağrından cüruf gibi dışarı atardı ve onlar yüzleri isten simsiyah, havaya yapışkan makine yağı kokusu yayarak, acıkmış dişleri parlayarak tekrar yürümeye başlardı çamurlu sokaklarda. Şimdi seslerinde bir canlılık, hatta bir neşe olurdu; çünkü o günkü kürek cezaları bitmiş ve evlerinde onları bir akşam yemeği, ardından dinlenme beklerdi.

Fabrika bütün bir günü yutar, insanların kaslarından kendileri için gerekli olan gücü çekip alırdı makineler. Bir iz bırakmadan bütün bir gün daha yok olurdu yaşamdan, insanlar bir adım daha yaklaşırlardı ölüme, ama o anda onları bekleyen dinlenmenin hazzını, dumanlı meyhanenin neşesini düşünürler, mutlu olurlardı.

Pazar günleri saat ona kadar uyurlardı; akli başında, evli barklı olanlar en güzel giysilerini giyer, yolda yürürken bir yandan da kiliseye karşı kayıtsızlıkları için gençlere söylenerek, ayin için kiliseye giderlerdi. Kiliseden eve dönerler, börekler yerler, tekrar yatar, akşama kadar uyurlardı.

Yıllar boyu süren yorgunluk iştahlarını kestiğinden yemek yiyebilmek için midelerini votkanın yakıcı ateşiyile uyarmak amacıyla içerlerdi. Akşamları tembel tembel dolaşırlardı sokaklarda; galoşları olanlar, hava iyi de olsa, ayaklarına geçirirlerdi galoşlarını, şemsiyesi olanlar da, hava güneşli bile olsa, şemsiyelerini yanına alırdı.

Karşılaştıklarında fabrikadan, makinelerden konuşurlar, ustalara küfürler eder ve yalnızca işlerinden söz ederlerdi. Tekdüze sürüp giden günlerde acemi, güçsüz bir düşüncenin sönük kıvılcımlarının pek seyrek çıktığı olurdu. Eve dönünce karılarıyla tartışır, onları sık sık acımasızca yumruklayarak döverlerdi. Gençler meyhanelerde oturur ya da akşamları birbirlerinin evinde toplanır, armonika çalarak, açık saçık şarkılar söyleyerek, dans ederek, küfürler savurarak içer, eğlenirlerdi. Çalışmaktan yorgun düşmüş insanlar çabuk sarhoş olur, hepsinin içine anlaşılmaz, sağlıksız bir öfke dolardı. Dışarı çıkmak isterdi bu öfkeleri. Onları tedirgin eden bu duygudan kurtulmak için her fırsattan yararlanır, bir hiç yüzünden azgın hayvanlar gibi birbirlerine saldırırlardı. Kanlı kavgalar olurdu. Bu kavgalar kimi zaman ağır yaralanmalarla, kimi zaman da ölümle biterdi.

İnsanların arasındaki ilişkide en belirgin olan duygu, öfkeyi kışkırtan duyguydu. Bu duygu, bedenlerin iyileştirilemez, kökleşmiş bir yorgunluk duygusu gibiydi. İnsanlar, içlerinde babalarından kalıtım yoluyla onlara geçmiş bu duyguyla geliyorlardı dünyaya ve bu duygu onları amaçsız acımasızlığıyla iğrenç olaylara yönlendirerek mezara kadar kara bir gölge gibi kalıyordu içlerinde.

Pazar günleri gençler eve gece geç vakit yırtık giysilerle, üstleri başları çamur, tozlu, yüzleri yara bere içinde, arkadaşlarını nasıl dövdükleriyle övünerek ya da gururları incinmiş, öfkeli ya da gözleri yaşlı, sarhoş, acınacak durumda, üzgün ve hırslı dönüyorlardı. Gençleri kimi zaman anaları babaları getiriyordu eve. Sokakta bir duvarın dibinde, bir meyhanede sızıp kalmış buluyorlardı onları. Ağza alınmayacak küfürler savurarak bağırıp çağırıyorlardı çocuklarına, votkanın pelteleştirdiği bedenlerini yumrukluyorlardı, daha sonra da sabahın köründe fabrikanın öfkeli düdüğü havada karanlık bir sel gibi yayıldığında işe gitmeleri için onları uyandırmak üzere, az veya çok özenerek yatırıyorlardı.

Ana babalar çocuklarına çok kötü küfürler ediyor, onları çok kötü dövüyorlardı, ama gençlerin sarhoşluğu, kavgaları yaşlıların gözünde doğaldı. Çünkü zamanında onlar da kavga etmişlerdi, ana babaları da onları dövmüştü. Burada yaşam her zaman böyleydi, yıllar bulanık bir sel gibi ağır ağır bir yerlere doğru akıp gidiyordu, geçmişin aynı düşünce, davranış alışkanlıklarına bütünüyle, sınıksız bağlıydı. Kimse de bu yaşam biçimini değiştirmeyi denemek istemiyordu.

Kimi zaman bir yerlerden yabancı birileri geliyordu mahalleye. Başlangıçta yalnızca yabancı oldukları için ilgi çekiyorlardı; bir süre sonra geldikleri, daha önce çalıştıkları yerler üzerine anlattıklarıyla hafif, yüzeysel bir ilgi uyandırıyorlardı, bir zaman sonra, dışarıdan gelmiş

olanların üzerlerinden yabancılıkları siliniyordu, alışılıyordu onlara, toplum içinde farklılıkları kalmıyordu. Onların anlattıklarından, işçi kısmı için hayatın her yerde aynı olduğu anlaşılıyordu. Öyleyse konuşacak ne kalıyordu?

Ancak, dışarıdan gelenlerin bazıları kimi zaman mahallede duyulmamış, görülmemiş şeylerden söz ediyorlardı. Kimse tartışmıyordu onlarla, ama anlattıkları tuhaf şeyleri pek inanmadan dinliyorlardı. Onların bu anlattıkları kimilerinde kör bir öfkeye yol açarken bazılarının belli belirsiz bir endişeye, bazılarının ise bilinmez umutlara kapılmalarına neden oluyor, bu yüzden de kendilerini rahatsız eden, istenmeyen bu endişeden kurtulmak için daha çok içmeye başlıyorlardı.

Mahalleliler yabancıda alışık olmadıkları bir şeyler fark edince bunu uzun süre unutamıyorlar ve ona karşı, kendilerinden olmayan birine olduğu gibi, nedensiz kuşkulu davranıyorlardı. Bu yabancıнын, onların zor olsa da sakin yaşamlarının akışını bozacağından korkuyor gibi davranıyorlardı. Bu insanlar yaşamın onları her zamanki ağırlığıyla ezmesine alışmışlardı ve herhangi bir iyileşme beklemedikleri için her türlü değişikliğin yaşamlarını yalnızca daha da zorlaştıracağını düşünüyorlardı.

Mahalleliler, yeni şeylerden söz eden insanlarla tartışmıyor, onlara uzak duruyorlardı. Bunun üzerine onlar da bir yerlere kayboluyorlardı, fabrikada kalanlar ise, mahalleliyle kaynaşamazsa, toplumdan uzak sürdürüyorlardı yaşamlarını...

Elli yıl böyle yaşadktan sonra da ölüyorlardı.

KLASİKLER

Maksim Gorki'nin önemini ve değerini hiç yitirmeyen *Ana* adlı devrimci romanı, toplumcu gerçekçi edebiyat türünün en önemli başyapıtlarından biri. *Ana*, proletaryanın çara ve kapitalistlere karşı, sonunda Ekim Devrimi'ne varan mücadelesini, kendi halinde bir annenin ateşli bir eylemciye dönüşmesi bağlamında anlatır. Roman iki gerçek olayın ekseninde kurgulanır: 1902'de Sormovo'daki 1 Mayıs gösterisi ve bu gösteriye katılanların yargılanması. Gorki, hikâyeyi olayların eylemci kahramanları yerine, bir annenin bakış açısından anlatmayı seçmiştir. Bunun nedeni de işçi sınıfına daha kolay mesaj verme yaklaşımıdır. Gorki, herkesin eylemci olabileceğini ve devrime katkıda bulunabileceğini göstererek işçi sınıfı insanların ürkekliğini kırmayı, onları yüreklendirmeyi amaçlamıştır. Ayrıca burjuva sınıfının sağladığı olanaklara sırt çevirerek mücadeleye katılan başka kadınlar da romanda önemli rol oynar. Böylece devrimci mücadelenin, sadece erkeklerin değil kadınların da omuzlarında yükseldiğini Gorki'nin usta üslubundan okuruz.

